

Kulturdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Finansdepartementet

Oslo, 31. januar 2019

Krav til Statsbudsjettet for 2020

Nasjonalforeningen for folkehelsen oversender med dette krav og forslag til satsninger i statsbudsjett for 2020.

Vi er en frivillig, humanitær organisasjon med om lag 27 000 medlemmer og 500 lokallag. På demensområdet er vi interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende. Nasjonalforeningen for folkehelsen er opptatt av at regjeringens målsettinger om en sektorovergripende folkehelsepolitikk realiseres, og at forskning på demens og hjerte- og karsykdommer styrkes.

Under følger våre krav og forslag til satsninger etter ansvarlig departement.

For ytterligere informasjon eller spørsmål, ta kontakt med våre politiske rådgivere Siri Hov Eggen siri.hov.eggen@nasjonalforeningen.no, eller Camilla F. Øksenvåg camilla.oksenvag@nasjonalforeningen.no

Med vennlig hilsen
Nasjonalforeningen for folkehelsen

Fungerende generalsekretær

Kopi: Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre, Fremskrittspartiet, Miljøpartiet de grønne

Kulturdepartementet

Kap 872, post 70 funksjonshemmedes organisasjoner

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Å opprette en unntaksbestemmelse i dagens tilskuddsordning slik at Nasjonalforeningen for folkehelsen kan motta driftstilskudd på lik linje med andre organisasjoner

Som interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende fyller Nasjonalforeningen for folkehelsen de samme funksjoner og oppgaver som alle andre interesseorganisasjoner som får støtte gjennom Bufdirs tilskuddsordning til funksjonshemmedes organisasjoner. Nasjonalforeningen for folkehelsen har gjentatte ganger søkt og fått avslag på tilskudd fra støtteordningen. Begrunnelsen er at våre vedtekter ikke oppfyller inngangskravene fastsatt i regelverkets § 8: at organisasjonen i overveiende grad må bestå av personer med nedsatt funksjonsevne og deres pårørende. Nasjonalforeningen for folkehelsen er sammensatt av helselag og demensforeninger. Demensforeningene er lokale interesseforeninger for mennesker med demens, mens helselagene er rene humanitære foreninger med mer enn 100 års historie som driver et bredt sett av folkehelseaktiviteter i sitt lokalsamfunn. For å fylle Bufdirs kriterier måtte vår organisasjon vært en rendyrket pasientorganisasjon. I våre styrende organer er det krav om at begge lokallagstyper er representert. Det er urimelig for oss å måtte gå bort fra vår brede humanitære samfunnsrolle for å tilfredsstille krav til støtte som interesseorganisasjon. Vi mener vi i vår særstilling bør få unntak fra regelen.

Nasjonalforeningen for folkehelsen oppfyller intensjonen i tilskuddsordningen om å legge til rette for interessepolitisk arbeid.

Helse- og omsorgsdepartementet

Ny demensplan:

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om å starte arbeidet med ny demensplan som skal tre i kraft etter 2020

Den forventede utviklingen med en sterk økning i antallet personer med demens tilsier at det fortsatt vil være behov for tydelig statlig innsats på dette området. Erfaringene fra tidligere demensplaner viser at systematisk arbeid med en så stor helse- og samfunnsutfordring tydeliggjør alle parter ansvar med en konkret plan med utvalgte satsninger for en periode. Det er fortsatt behov for konkret videre satsning gjennom en ny demensplan fra 2020 til 2025. For de kommende årene må det satses videre på planer om åpenhet, mer forskning, tilrettelegging for demensvennlige samfunn og utvikling av tjenester og sikring av menneskerettigheter for personer med demens. Nasjonalforeningen for folkehelsen vil peke på at prosessen med utarbeidelse av Demensplan 2020 skjedde gjennom dialogmøter i hele landet sammen med personer med demens og deres pårørende. For å sikre god brukermedvirkning bør dette gjentas. Nasjonalforeningen for folkehelsen har et stort antall erfaringsrepresentanter over hele landet, og bidrar gjerne til dette arbeidet.

Aldersvennlig samfunn

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om en egen bevilgning på 1 million kroner til å videreføre arbeidet i kampanjen for et mer demensvennlig samfunn

Gjennom Demensplan 2020 «Et mer demensvennlig samfunn» settes det årlig av om lag 40 millioner kroner til ulike tiltak i planen. Nasjonalforeningen for folkehelsen har med midler fra TV-aksjonen 2013 – 2018 bygget opp en landsdekkende kampanje for utvikling av demensvennlige samfunn i kommunene. I dag deltar 119 kommuner i arbeidet, og stadig nye kommuner kommer til. Etter at midlene fra TV-aksjonen er brukt opp er det behov for midler til å vedlikeholde og videreutviklet arbeidet med kommunene. Modellen for samarbeid mellom frivillige, servicenæring og kommuner har vist seg som en vesentlig suksessfaktor. Dette

arbeidet svarer ut store deler av demensplanens tiltak om opplæringsprogram for ulike samfunnssektorer (ref tiltak side 57 i Demensplan 2020). Fordi det ikke eksisterer noen tilskuddsordning innenfor planen for denne typen tiltak, får imidlertid ikke Nasjonalforeningen for folkehelsen noen støtte over demensplanen til dette arbeidet. Gitt all den frivillige innsatsen som legges ned i dette nå sårbare tiltaket, innebærer en manglende støtte et uutnyttet potensial til å implementere demensplan 2020 på en brukertilpasset og kostnadseffektiv måte. Lakmustesten på om vi som samfunn klarer å realisere ambisjonene i «Leve hele livet» om et mer aldersvennlig samfunn, er om vi klarere å bygge ned barrierer for mennesker med kognitiv svikt. Vår opplæring av ansatte i privat og offentlig sevicenæring er derfor en viktig del av arbeidet mot et aldersvennlig samfunn. Nasjonalforeningen for folkehelsen ber derfor om at det innenfor potten til implementering av planen settes av en særskilt bevilgning til vårt arbeid med et mer demensvennlig samfunn på 1 million kroner.

Aktivitetsvenn

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om å øke rammene på post 761, kapittel 71 til 10 millioner kroner

Nasjonalforeningen for folkehelsen har med midler fra TV aksjonen 2013 – 2018 etablert Aktivitetsvenn som et landsdekkende fritidstilbud for personer med demens og frivillige. Over 220 kommuner driver nå aktivitetsvenn-tilbudet, og 3000 frivillige deltar i arbeidet. Nasjonalforeningen for folkehelsen veileder kommuner i driften av tilbudet, sikrer kompetanse, videreutvikler og vedlikeholder verktøy og systemer, markedsfører for å sikre rekruttering, og tilbyr nødvendig materiell til kurs og rekruttering av frivillige og personer med demens. Etter at midlene fra TV-aksjonen er brukt opp er det behov for statlige midler for å fortsette dette gode tilbudet. I 2017 fikk Nasjonalforeningen for folkehelsen 2,2 millioner kroner til Aktivitetsvenn. I 2018 mottok vi 1,3 millioner. Dette er en uforutsigbarhet som truer kvaliteten i tilbudet. Vårt Aktivitetsvenn-tilbud mottar langt mindre i statsstøtte enn tilsvarende arbeid i andre organisasjoner, og Nasjonalforeningen for folkehelsen mottar heller ingen statlig driftsstøtte som pasientorganisasjon for personer med demens. Uten økning i bevilgningene til Aktivitetsvenn vil dette viktige og fremtidsrettede arbeidet måtte trappes ned.

Demenslinjen

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om en økning fra 1,5 til 2 millioner kroner til Demenslinjen for å styrke tilbudet ytterligere, og bidra til å gjøre linjen enda mer kjent

Demenslinjen er et lavterskeltilbud som dekker et betydelig behov i befolkningen når det gjelder informasjon, støtte, råd og veiledning om demens. Linjen besvarer mer enn 3000 henvendelser i året. I motsetning til mange andre hjelpetjenester over telefon er det ingen nedgang i antall henvendelser til demenslinjen, heller en stabil og økende pågang. Denne kontakten avlaster kommunal helsetjeneste, og er viktig for sårbare eldre som ikke bruker andre kanaler. Tjenesten ytes også på (kryptert) chat, i tillegg til at tjenesten kontinuerlig oppdaterer mye brukt informasjon på vår nettside. I 2018 hadde vi over 750 000 sidevisninger på våre informasjonssider om demens. En viktig merverdi er at vi igjennom demenslinjen samler erfaringer fra pasienter og pårørende som utgjør et unikt grunnlag som vi bruker til å formidle brukernes perspektiver inn i videreutviklingen av norsk helsetjeneste. For 2019 vil vi motta 1,500 000 kroner til drift av linjen. Med målsetting om å styrke tilbudet og utvikle en stabil tjeneste, samt dekke utgifter knyttet til økt bemanning er det behov for ytterligere 500 000 kroner.

Hjertelinjen

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om en økning fra 500 000 til 750 000 kroner til Hjertelinjen for å styrke tilbudet ytterligere, og bidra til å gjøre det mer kjent

Nasjonalforeningen for folkehelsen har siden 2001 drevet informasjonstelefonen Hjertelinjen. Hjertelinjen er et tilbud til alle som har spørsmål om hvordan man kan forebygge eller leve med en hjertesykdom. Telefonen er betjent av erfarne spesialsykepleiere, og opplever stor pågang. Det er flere enn 1000 hendelser i året. NCD-strategien (2013 – 2017) viser til behovet for opplæring av personer med hjerte- og karsykdom, og viser særskilt til at det er behov for støtte til Hjertelinjen. Vi ber nå om en ytterligere økning for å kunne opprettholde tilbudet med chat og for å kunne nå ut til brukere av kommunehelsetjenesten, blant annet brukere av frisklivssentralene, samt dekke økte utgifter knyttet til bemanning, faglig oppdatering og markedsføring.

Sosiale forskjeller i helse

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Sikre midler til forskning på sosial ulikhet i helse og virkemidler for å redusere disse forskjellene

Sosial ulikhet i helse er et stort folkehelseproblem, og strukturelle og befolkningsrettede tiltak har størst virkning når det gjelder å utjevne sosiale helseforskjeller. Norge har forpliktet seg til å redusere for tidlig død av NCD-sykdommene med 30 prosent innen 2030. Årsakene og risikofaktorene til disse sykdommene har mange fellestrekk. Derfor må sykdommene møtes med felles innsats. Vi mener det er helt nødvendig med mer forskning for å styrke kunnskapen om hvilke folkehelseiltak som virker best for å utjevne sosiale helseforskjeller.

Langtidsundersøkelse for bedre kunnskapgrunnlag om de over 70

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Bevilge 5 millioner til en oppfølging av 70+ -undersøkelse

Kunnskap om eldres helse er avgjørende for å kunne møte utfordringene med de store demografiske endringene framover. Som en utvidelse av fjerde runde av helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT4) ble det gjennomført en stor undersøkelse av de som er 70 år og eldre (HUNT4 70+). Med denne undersøkelsen får vi for første gang kunnskap om hvor mange som har demens i Norge. I tillegg kartlegges viktige mål for folkehelse, som fysisk og psykisk helse, funksjonsnivå i dagliglivet og opplevd livskvalitet. Totalt er nærmere 11 000 personer fra tidligere Nord-Trøndelag og Trondheim inkludert i undersøkelsen for de over 70. Dette er et unikt utgangspunkt, men uten en oppfølgingsundersøkelse har vi fortsatt bare et øyeblikksbilde av situasjonen. Det er derfor behov for å følge opp eldredelen med en ny undersøkelse for å kunne danne et bilde av utviklingen over tid, noe som er avgjørende for å planlegge for fremtidens velferds- og tjenestebehov. Dette kan ikke vente til neste hovedrunde med datainnsamling i HUNT som har foregått hvert 10. år. Utfordringen er at det ikke er lagt opp til finansiering av en slik oppfølgingsundersøkelse av de over 70. Nasjonalforeningen for folkehelsen ber departementet bidra til en oppfølging av undersøkelsen om de over 70 som en oppfølgingsundersøkelse/kohort. I motsetning til våre naboland har Norge ingen eldrekohort, det vil si en gruppe eldre som følges over tid. Tiden er kommet for å etablere dette og vi ber om at det bevilges 5 millioner kroner per år i tre år fra 2020 til dette.

Kunnskapsdepartementet

Gratis skolemåltid for alle i grunnskolen

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Sørge for at alle barn i grunnskolen får tilgang til et sunt og næringsrikt måltid i løpet av skolehverdagen. Skolemåltidet må være gratis.

Ordningen bør være lik for alle skoler slik at man får skolemat uavhengig av bosted og skoletilhørighet. Vi mener at en ordning med skolemåltid vil kunne være med på å utjevne sosiale helseforskjeller fordi det sikrer at alle barn får minst ett sunt måltid om dagen. Barn og unge er en spesielt sårbar gruppe som er helt

avhengige av at andre legger forholdene til rette for dem, og barnehage og skole utpeker seg som helt sentrale folkehelsearenaer for de yngste i samfunnet vårt. I dagens samfunn er gode levevaner på mange måter et overskuddsfenomen, og da er det spesielt viktig at samfunnet tar et overordnet ansvar for at alle skal ha like muligheter til god helse. Skolemåltidet må være gratis for å sikre at det kommer alle barn til gode. Foreldrebetaling, eller en abonnementsordning, fører til at de barna som har mest behov for mat på skolen ikke får ta del i ordningen, og bidrar dermed til sosial ulikhet. Subsidiært må alle barn i grunnskolen få gratis frukt og grønt i skolen hver dag.

En time fysisk aktivitet til alle i grunnskolen

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Følge opp Stortingets vedtak fra 2017 om å fremme en sak som sikrer elever på 1. – 10. trinn minst én time fysisk aktivitet hver dag innenfor dagens timetall
- Sørge for at det settes av tilstrekkelig med midler til kostnader knyttet til vedtaket som utbedring av uteområder, utstyr og kursing og etter/videreutdanning for lærere

De siste årene er det utført mer enn 100 studier om «én time fysisk aktivitet i skolen» i Norge, og resultatene er klokkeklare: Barn og unge blir mer oppmerksomme, lærer og husker bedre, blir mer sosiale og får flere venner. I Helsedirektoratets rapport «Trivsel i skolen» viser forskning at fysisk aktivitet bidrar til bedre psykisk helse, bedre selvbylde og nærmere forhold til familie og jevnaldrende. Kunnskapsgrunnlaget er omfattende og godt, og tilsier at det nå er på tide å innføre en time fysisk aktivitet i skolen for alle elever på 1. – 10. trinn.

Det må følge penger med vedtaket. Selv om ikke dette nødvendigvis er veldig kostnadskrevenende vil det kreve at lærere får muligheten til kursing eller etter/videreutdanning, det vil i enkelte tilfeller kreve utbedring av skolens uteområder, og innkjøp av nødvendig utstyr som forenkler gjennomføringen av daglig fysisk aktivitet i skolen.

Finansdepartementet

Sunn skatteveksling

Nasjonalforeningen for folkehelsen ber regjeringen:

- Om å iverksette en offentlig utredning av «sunn skatteveksling», som innebærer en vurdering av:
 - Fase ned merverdiavgiften på nøkkelhullsmerkede varer, inkludert frukt og grønt
 - Fase opp avgiften på tobakk og snus

Utredningen må omfatte innføring av en treffsikker sukkeravgift som har folkehelse som sitt overordnede mål. For å lykkes med folkehelsepolitikken er det nødvendig med en systematisk og langsiktig innsats på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Strukturelle og befolkningsrettede tiltak gjennom finanspolitiske virkemidler er nødvendig, og det må gjenspeiles i den økonomiske politikken og i konkrete satsinger over statsbudsjettet. Prispolitiske virkemidler må brukes aktivt for å dreie forbruket mot sunne varer. Levevaner er hovedårsaken til svært mange av våre alvorligste sykdommer. Nasjonalforeningen for folkehelsen ber om en samlet og langt tydeligere bruk av prisvirkemidler som et strukturelt tiltak for bedre folkehelse. Det handler om å gjøre de sunne valgene billigere, og de usunne dyrere.